

Livia Pavletić

Sveučilište Sjever, Koprivnica
pavleticlivia@gmail.com

Medijsko posredovanje Boga

Sažetak

Mjesto i uloga Regis Debraya u stvaranju realne slike o medijima i medijskim posredovanjima – nisu dovoljno poznati u našim filozofsko-medijskim krugovima, odnosno krugovima posebnih teorija medija. Posebno mjesto u njegovom učenju ima njegovo razumijevanje i objašnjavanje tehnoloških pretpostavki za pojavu takvih fenomena kao što je primjerice – Bog. Interesantnost njegovih medijskih analiza posebno je važno u vremenima u kojima se u ima Boga ubijaju ljudi i masakrira humanost. Ideja ovog rada je propitati utemeljenost takvog pristupa, prikazati njegovu metodu i pokušati joj odrediti granice.

Regis Debray došao je kao snažno novo uporište u razgovoru filozofije s teologijom, kritičke misli s ideološkim tumačenjima.

Ključne riječi: *Regis Debray, mediji, medijsko posredovanje, bog, filozofija.*

Mjesto i uloga Regis Debraya u stvaranju realne slike o medijima i medijskim posredovanjima – nisu dovoljno poznati u našim filozofsko medijskim krugovima odnosno krugovima posebnih teorija medija. Na to utječe i nerijetko stavljanje pod isti kišobran svih autora koji na ovaj ili onaj način problematiziraju medije, a koje se smješta među teoretičare koji ne uviđaju pad mišljenja u tehnološkoj znanosti, odnosno neke varijante kibernetičkog postvarenja i otuđenja mišljenja.

Dodatan problem je i široka lepeza tema kojima se Debray bavio. Strogo filozofskom mišljenju, ako se takvim terminom uopće smije govoriti, Debraya je teško obuhvatiti. On je i istraživač tehnike i medija, i umjetnosti, i teologije, i različitih oblika kulturnog djelovanja, pa čak i teoretičar koji se u mladosti odvažio krenuti u revolucionarne vode i pridružio se Che Guevari. Na mislioca takvih širina teško je primijeniti stereotipe razvijene prije više od dvije tisuće godina. On je mislilac koji živi u našem vremenu i koji pokušava razumjeti aktualno nam vrijeme gledajući kroz prizmu teorijskog instrumentarija.

Jedna od njegovih središnjih tema, a ona ovdje može biti samo otvorena, utjecaj je tehnike i tehničkih pomagala na oblikovanje ljudske svijesti. Točka je to na kojoj se najčešće poskliznu kritičari ovakve orijentacije. Naime umjesto razumijevanja pokušaja da se razumiju utjecaji i pokušaji da se od njih oslobodimo, nerijetko cijela stvar završi u stavljanju u isti koš. Kritika utjecaja tehnologija na ljudsko iskustvo tako završi u kritici te kritike. Debray, McLuhan, Flusser, Frank Hartmann i sličnim teoretičarima naprosto se zamjera da su 'prešli na tamnu stranu' odnosno da su postali dio projekta dokidanja tradicionalne filozofije, metafizičkog mišljenja, čovjeka kao prirodnog bića, vremena kulture, umjetnosti i religije, odnosno da podupiru vrijeme u kojemu više nema mjesta za Boga.

Debray na jednom mjestu bilježi: Riječ je postala muškarac, a ne žena. I sam Sin božji dalje svoje sveto obilježje samo muškarcima.¹⁵⁷ Uvijek i na svakom mjestu Debray propituje utjecaje društvenog konteksta, odnosa u društvima, utjecaja tehnologija i sl.

Stvar je dakle konteksta. Činjenica je da posebno mjesto u Debrayevu učenju ima razumijevanje i objašnjavanje tehnoloških pretpostavki za pojavu takvih fenomena kao što je primjerice – Bog. No to nije nikakvo lijepljenje etiketa ili apstraktno suprotstavljanje religiji ili religijama. Debray kao ozbiljan mislilac koji živi svoje vrijeme, vidi određene fenomene i želi ih promisliti. Ukoliko se pokaže da postoji nešto lažno u svijetu ljudskog razumijevanja/tumačenja Boga, onda to treba odstraniti. Jednako tako, ukoliko postoje određene zakonitosti kroz povijest, a tiču se utjecaja dominantnih tehnika pojedinih vremena na ljudski svijest općenito a onda i svijest o Bogu, Debray želi detektirati moguće pravilnosti u tim utjecajima i pronaći ključeve razumijevanja.

Interesantnost njegovih medijskih analiza posebno je važna u vremenima u kojima se u ime Boga ubijaju ljudi i masakrira humanost. Bog je naime od 'nepokretnog pokretača' ili 'mišljenja mišljenja' dospio u područja marketinških i medijskih ratova. Vjernici su postali navijači, a religijski posrednici

¹⁵⁷ Regis Debray: *God, An Itinerary*, Verso, London, 2004. str. 165.

oblikovali su se u interesno oblikovane hijerarhije. Činjenica da među njima ima istinskih vjernika ne umanjuje opću sliku koja danas Boga vidi kao sredstvo sukoba a ne onoga koji će ljude izmiriti.

Ideja ovog rada je otvoriti pitanje Debrayevog sučeljavanja Boga s tehničkim svijetom, s dominantnim tehnikama pojedinih vremena, te trasirati put na koji se mišljenje, kako nam se čini, mora odvažiti. Nije naime nikada problem u bogohulnosti odabrane teme. Nema toga što mišljenje neće sagledati u cjelini njegova bića. Problem može biti samo u tome ako se to ne sagleda cjelovito, odnosno ako neki partikularni interes nadjača objektivnost samog mišljenja, pa u rezultatu dobijemo ono što se pro-htjelo ili što je naručeno.

Bitno bi bilo skicirati ideju propitivanja utemeljenost takvog pristupa, prikazati njegovu metodu i pokušati joj odrediti granice.

Treba naravno imati na umu da je nužnost takvog propitivanja određena vremenom u kojemu živimo. Sustavi posredovanja utemeljeni su u tehničkom svijetu, a tehnička paradigma svih znanosti pa i filozofije nadvila se nad suvremenim svijetom. S jedne strane to svodi Boga na instrument različitih, Wittgenstein bi rekao 'igara jezika' a s druge strane tehnička ogoljavanja u pristupu fenomenima omogućavaju prepoznavanje obrazaca mišljenja kao i ponašanja ljudi prema tim fenomenima. U tom smislu neupitna je nužnost propitivanja sučeljavanja Boga i onog tehničkog.

U tom kontekstu gotovo da se ponavlja staro Marxovo pitanje koje bi danas zvučao otprilike ovako: Kako je Bog moguć uz svemirske letjelice koje izlaze iz sunčevog sustava, odnosno u svijetu kibernetike u kojemu se i sama istina pretvorila u pitanje funkcionalnosti.

Svijet podijeljen na religije, svijet u kojemu se po granicama religijskih kultura žele postaviti granice civilizacija (koje je onda jednostavnije uvesti u rat jednih protiv drugih) traži nove pristupe za izlaz iz labirinta u kojemu se trenutno nalazi. Tu se pojavljuje Regis Debray sa svojim pristupom koji nudi otvorenost promišljanja i trasira mogući izlaz. Regis Debray došao je dakle kao snažno novo uporište u razgovoru filozofije s teologijom, kritičke misli s ideološkim tumačenjima.

Jezik

Interesantno bi bilo napraviti paralelu između Heideggerovog tumačenja jezika i Debrayevog pristupa. Mnoge bi teze bile slične, ali one su u slučaju ova dva mislioca iskazane potpuno različitim diskursima. Tako je za Heideggera jezik zapravo kuća bitka, odnosno, tek se kroz jezik i u jeziku bitak otvara čovjeku. S druge strane Debray se 'spušta na zemlju' i propituje to otvaranje bitka prema čovjeku u različitim oblicima i različitim funkcijama jezika

Jezik je, u mediologiji Regis Debraya i sinkronijski i dijakronijski prisutan – u transmisiji i u komunikaciji. Jezikom komuniciramo, ali jezikom prenosimo i znanja i iskustva kroz vrijeme, od jedne u drugu generaciju. U tom smislu jezik je „sažeti izraz kolektivnog pamćenja“.¹⁵⁸ On zapravo

---

¹⁵⁸ Regis Debray, Uvod u mediologiju, Clio, Beograd, 2000. str. 12.

omogućuje tu neku posebnu vrstu zajedničke osobnosti koja je zajednička upravo svima onima koji se tim jezikom koriste. Srodnost je to koja se osjeća i kao srodnost sa svima onima koji više nisu živi, a bili su dio zajednice koja se koristila istim jezikom.

U tom smislu Debray naglašava važnost jezika kao sredstva transmisije, a ne samo svakodnevne komunikacije koja je nerijetko svedena na stereotipe i fraze (da ne govorimo o društvenim mrežama kao snažnom sredstvu ubijanja transmissijske uloge jezika).

Upravo ovo razlikovanje transmisije i komunikacije pokazuje tu kritičku dimenziju Debraya. Nije dakle naprosto riječ o istraživanju funkcionalnosti fenomena jezika. Debray uviđa mogućnost siromašenja jezika i njegovo svođenje na instrument svijeta kojim upravljaju tehničke znanosti i koji se polako pretvara u jedan veliki stroj u kojemu ima sve manje mjesta za ono ljudsko i prirodno. Debray je i sam protiv mekluanovski rečeno 'blablanja' kojemu smo svakodnevno izloženi. Njemu je jasno da je snaga i veličina jezika u tome što tek uz pomoć jezika i pod njegovim krovom (slično Heideggeru) mi možemo transcendirati puke svakodnevne potrebe te kao pojedinačna bića biti dio ljudskoga roda, biti dijelom povijesti uspostavljanja ljudskoga svijeta.

Sjećanje na naše mrtve Debray smatra začetkom označavanja, svojevrsnim jezikom iskazanim kamenom, odnosno kamenim humkama. Da bismo zapamtili gdje su naši bližnji sahranjeni, prije 100 000 godina, smatra Debray, započeli smo postavljati oznake. U tom smislu on slikovito kaže kako je u početku bila kost, a ne riječ, odnosno da „pogrebi predstavljaju naša prva mnemotehnička iskustva“.¹⁵⁹

Debray želi ući u genezu jezika u kojemu obitavamo. On ne prihvaća zdravo za gotovo činjenicu važnosti jezika. On u korijenima nastanka jezika želi vidjeti i razaznati pa i osvjetliti tendencije koje nas zasipaju svojim konzekvencama danas. No on istovremeno ne vrši tako duboke analize kakve je primjerice vršio Cassirer u svojim analizama odnosa jezika i mita. Debray problem gleda iz perspektive odnosa transmisije i komunikacije i sužavajući problem pokušava na jednom primjeru pokazati moguće mjesto otvaranja labirinta.

Tražeci taj 'sveti gral' odnosa transmisije i komunikacije on ga dakle pronalazi u označavanju groba. Zasigurno je da je osjećaj božanskoga u svom mitskom obliku bio prisutan u ljudima koji su na taj način označavali mjesta gdje su njihovi najbliži pokopani. No Debray se ne osvrće na tu dimenziju. On naprosto inzistira na činjenici da je nešto u tom procesu označeno i da je u tom procesu nastao označitelj.

Čak može se reći da on različito na taj fenomen gleda od Ferdinanda de Saussurea, jer ovdje više nije riječ o unutarnjoj strukturi misli koja postoji neovisno o izvanjskom svijetu i njegovoj usporedbi sa znakom, s riječju, pojmom. Debray smatra da je pronašao nešto poput objektivno postojećega izvora, ljudske navike koja je kasnije izrasla u sustave označavanja, a samim tim i povela čovjeka prema predjelima sveprisutnog označavanja, komunikacije, umrežavanja, pa i do svijeta u kakvom danas živimo.

¹⁵⁹ Regis Debray, Uvod u mediologiju, Clio, Beograd, 2000. str. 35.

U početku smo dakle pisali nakupinama kamenja, simbolički najavljenom arhitekturom, megalitima, kako kaže Debray. U tom smislu arhitektura je prethodila pismu i na neki način ga najavila: „Arhitektura prethodi pismu, kao što kamen prethodi riječi.“¹⁶⁰

Na sličan način i trag prethodi znaku. Zapravo mnoštvo oblika činjenja glasa vidljivim prije samoga pisma. Debray navodi australijski chunringas, svitke od brezove kore, vezivanje čvorova starih Inka, glinu Mezopotamije. Sve su to načini da se ono zvukovno i prolazno učini vizualnim i prostornim. Na taj način i manje-više trajnim i manje-više dostupnim i onima koji u tom trenutku ili tom vremenu nisu tu.

Tu se može govoriti i o još jednoj dimenziji. Debray naime piše: „Dvije su crkve: vidljiva i nevidljiva. Poput Kristovog tijela i Crkva ima dvostruku prirodu. Ljudsku i božansku.“¹⁶¹ Tu se otvaraju prostori promišljanja specifičnosti ljudskog medija pisma i onoga što je u pismu kao u tijelu Crkve zatvoreno.

U korijenima je jezika ta potreba da se ovjekovječi ono prolazno, da se misao ukleše u nešto trajno, da se prenese i zadrži; da se podijeli s onima koji nisu tu. Upravo zbog toga Debray citira Hugoa koji u Bogorodičinoj crkvi među ostalima bilježi: „Arhitektura je glavna riznica čovječanstva, u svijetu se nije pojavila niti jedna dublja misao koja nije oličena u građevini, svaka narodna misao i svaki vjerski zakon imali su svoje spomenike, naposljetku, ljudski rod je sve svoje važne misli ispisao u kamenu. A zašto? Zato što svaka misao, bilo vjerska bilo filozofska, teži da se ovjekovječi, zato što svaka misao koja je pokrenula jednu generaciju, hoće da pokrene i drugu i da ostavi traga.“¹⁶²

Onako kako grčka riječ *sema* u korijenu vuče značenje od nadgrobnog spomenika, na taj isti način semiologija, semafori i slično, predstavljaju znakove koji se na specifičan način kreću oko jezika koji u ljudskoj semiotičkoj dimenziji igra ulogu sunca.

Simbol sastavlja rastavljeno, smatra Debray i potkrepljuje to etimologijom grčke riječi *Sumballein*.

Bog nije tako star...

Bog nije tako star kako se pretpostavlja, smatra Debray i time se suprotstavlja cijelom nizu mislilaca koji ideju Boga i religijskoga prepoznaju u ljudskim vjerovanjima (od astralne vjere do mnogoboštva i kasnije u jednobožačkim religijama).

Ponovno se događa svojevrсно ‘spuštanje na zemlju’. Debray ne ulazi u mitske korijene religijskoga. Obredi i rituali starih plemena nisu mu interesantni. On se koncentrira ne na osjećaj ili doživljaj božanskoga, na vjerski osjećaj u njegovom mitskom ili religijskom obliku. Njega da tako kažemo interesira ideja Boga.

¹⁶⁰ Regis Debray, Uvod u mediologiju, Clio, Beograd, 2000. str. 37.

¹⁶¹ Regis Debray: God, An Itinerary, Verso, London, 2004. str.131.

¹⁶² Regis Debray, Uvod u mediologiju, Clio, Beograd, 2000. str. 38.

U tom kontekstu on je vrlo daleko od koncepta koji je razvijan primjerice u Schellingovoj *Filozofiji mitologije*. Kao što je poznato Schelling ljudsku povijest među ostalim vidi i kao povijest napredovanja/otkrivanja Boga. U tom konceptu Bog je prisutan i tamo gdje se ne spominje. Dakle i prije same riječi Bog postojao je u ljudskoj svijesti, u osjećajima, u mitskim pričama, u ritualima, postojao je, u najavi, Bog koji se kasnije objavama predstavio čovjeku, odnosno sišao među ljude.

Debray, što je dosta čudno čak vremenski locira pojavu Boga kao takvoga. On smatra da se Bog pojavio tek u osmom stoljeću prije nove ere i to ne slučajno. Naime, upravo je prema Debrayu, pojava pisma značila pretpostavku pojavljivanja samoga Boga koji se pismom objavio čovjeku.

No, da bi pismo moglo izvršiti svoju funkciju bio je potrebno i nešto poput kanala komuniciranja. Debray to pronalazi u starim karavanskim stazama koji su putovale deve i vrijedni pustinjaški putnici (trgovci). Tako je nastalo ono što Debray naziva Vječnim Bogom, dakle, Bogom koji je mogao putovati kroz pustinju ali je jednako tako mogao putovati i kroz vrijeme.¹⁶³

Dakle iz mogućnosti jezika da pronese kroz vrijeme poruku, odnosno da izvrši transmisiju, Debray vidi mogućnost uspostave Boga. Taj njegov stav ima zanimljivih medioloških dimenzija ali i problematičnih teoloških.

Jasno je naime da je tradicija pisma reducirala mnogo toga usmenih kultura i usmenoga svijeta. One zabilježene varijante materijala koji su se stoljećima usmeno prenosili samo su neke od varijanti koje su zabilježene. Veličina usmene kulture bila je među ostalim u stalnoj doradi, dopunjavanju, stvaralačkoj preradi i u meandarskoj varijanti znanja.

Pismo jest donijelo mogućnost da nešto postane trajnim ili barem da se prenese u neko drugo vrijeme. Ako ostavimo po strani je li zabilježena najbolja, najljepša, najtočnija varijanta onoga što se pojavljivalo u meandrima znanja, svejedno ostaje pitanje: Nije li ono zapisano postojalo i prije nego što je bilo zabilježeno u papiru.

Stvari naime od Aristotela nadalje postoje već u svojoj potenciji, dakle i prije nego su realizirane. Kako onda u tom sustavu razmišljanja tvrditi da nešto postoji tek kada je zabilježeno na trajnom ili relativno trajnom mediju? Ne čini li slika pismu ono što je pismo činilo usmenosti? Debray bilježi: Slika je znak koji predstavlja... i koja može i mora biti interpretirana, ali ne mora biti čitana.¹⁶⁴

Sigurno je da činjenice na koje ukazuje Debray pripomažu razvijanju ideje Boga i dio napredovanja te ideje. Pitanje međutim s kojim Debray mora izaći na kraj je pitanje: Ne određuje li on fenomen iz uskih okvira sustava medijskog prenošenja.

Ako je transmisija prenošenje iz jednog vremena u drugo; ako je to način ustanovljenja vječnih fenomena (jer je uspostavljen kanal kojim se nešto može protegnuti u vječnost) sasvim je sigurno da taj kanal pomaže razvijanju tog fenomena. Može se čak reći da čak omogućuje realizaciju nečega što je možda do tada bilo prisutno u ljudima samo kao potencijal. No to ne znači da neki fenomen nije postojao i prije mogućnosti njegove realizacije.

¹⁶³ Regis Debray, *Uvod u mediologiju*, Clio, Beograd, 2000. str. 95.

¹⁶⁴ Regis Debray, *Vie et mort de l'image*, Gallimard, Paris, 1995. str. 95.

Čak bi se mogla postaviti suprotna tvrdnja. I to upravo na temelju mediološkog načina gledanja. Naime, stavljanje na papir nečega što je usmeno prenošeno, odnosno nečega što se s neba spustilo na zemlju, u svakom slučaju znači uspostavljanje nekog pravovjernog, jedino istinitog, kodeksa nečega što je prije toga živjelo u ljudima i što se s generacije na generaciju prenosilo usmeno. U tom smislu jezik odnosno pismo može se pojaviti ne samo kao 'sredstvo zaboravljanja' kako je kod Patona označeno, nego i kao sredstvo uspostavljanja dogme ili u najmanju ruku jedine pravovjerne istine.

Jezik kao sredstvo skladištenja

Pismo i papir omogućili su skladištenje. Na nešto što je bilo prije, nije više podsjećalo samo kamenje grobova predaka. To je sada mogao biti zapis o vremenu koji je kao takav pisan i za trenutak u kojemu nastaje, ali i za budućnost. U današnje vrijeme kada se naveliko govori o *Big Data* (velikim bazama podataka) na koje ćemo se sve više oslanjati, doista razumno izgleda pozivanje na jezik kao sredstvo skladištenja. Jezik i jest prva baza podataka o čovjeku i svijetu u kojemu živi, pa i o mitskim ili nekim drugim bogovima. Same oznake (poput kamenih oznaka grobova) ne omogućuju skladištenje podataka niti prijenos znanja osjećaja, riječi ili onoga što će se danas nazvati informacijom. Pismo je omogućilo skladištenja uvid u koje je donijelo iskustvo novih znanja.

Debray govori o prenosivom Bogu i to je onaj moment koji spaja pismo, tehniku prijenosa, vjerovanje, te prenosivost svetoga mjesta pretvorenu u svetost papira koji se prenosi odnosno, pisma u kojemu su zabilježena iskustva koja svjedoče o svetim dimenzijama i ljudskom pokoravanju Bogu.

Na sličan način na koji je pismo moglo prenijeti poruku, uskladištiti, odnosno prenijeti doživljaj, osjećaj, naredbu, informaciju, (reducirajući mnoge usmene varijante istoga) na sličan način je Bog kojemu se u pravilu do tada dolazilo postao prenosivim Bogom. Svetost mjesta biva zamijenjena svetošću prenosivog predmeta. Aura proplanka na kojemu se molilo bogu postao je predmet u kojemu je pismom dočarana ta auratičnost odnosno svetost.

Pismo je time zadobilo nešto od onoga što opisuje. Utoliko je doba pisma istovremeno doba snažne religioznosti. To djelomice dokazuje i suvremenost u kojoj religije okrenute slici imaju drukčija kulturološka i civilizacijska mjerila religioznosti svojih sljedbenika. Debray sugerira: Sve monoteistične religije su ikonofobne u suštini i ikonoklastične na površini.¹⁶⁵

---

165 Regis Debray, *Vie et mort de l'image*, Gallimard, Paris, 1995. str. 101.

Umnoživost

Svetost također postaje umnoživa, čime se zadire u pitanje autentičnosti te svetosti. Je li svaki umnoženi primjerak govora o Bogu ili govora samoga Boga jednako svet. Da li su sve objave svih jednobožačkih religija jednako svete. Svetost se u svojoj umnoživosti pokazala kao predmet konkurencije. Naravno ukoliko se ne prihvati Schellingov način mišljenja ili stavovi suvremene *religio perennis*, dakle orijentacija koje prepoznaju supstancu vjerskoga u svim religijama i svim objavama.

No, činjenica je da svete riječi svetih papira ukoričene u knjige dovode do umnoživih svetih knjiga. Čini li ta dostupnost svete knjige svijet svetijim ili umnoživost sobom donosi i sveprisutnu površnost. Tu se ponavlja također jedna od zakonitosti suvremenih medija da ono što je prihvaćenije od velike publike mora biti na takvoj idejnoj, misaonoj razini da od velikog broja ljudi može biti prihvaćeno. Umnoživost svete knjige umnožilo je broj mjesta na kojima ili u kojima obitava Bog. Istovremeno Bog je postao dio kućnog inventara, dio svakodnevnog života i kao takav počeo polako gubiti dio po dio svoje svetosti.

Molitva u svetom hramu biva zamijenjena obredom čitanja, a samo čitanje postaje oblikom molitve. Ono sveto oslobađa se isključive povezanosti s nekom lokacijom i može oživjeti na bilo kojem mjestu u procesu oživljavanja čitanjem.¹⁶⁶

To oživljavanje čitanjem podsjeća na Platonovo spoznavanje prisjećanjem. To pak otvara mediološko pitanje karaktera Platonove spoznaje odnosno prirode njegovih ideja. Naime budući da je usmenost dominirala antičkim dobom za očekivati je da će se teško govoriti o 'oživljavanju čitanjem'. Budući da je na djelu usmenost tu se logično pojavljuje spoznavanje prisjećanjem.

Pobjeda kodeksa, dakle knjige, tog prenosivog Boga, značila je, smatra Debray i povijesnu pobjedu kršćanstva i podudara se upravo s rađanjem tehnoloških pretpostavki za ideju prenosivog Boga, odnosno prenosivosti svetosti. A tek smo krenuli... „Naš alfabet je – piše Debray - postao medijski prilagodljiv. Kao što je pisanje pobjeglo iz knjige, slova se još emancipiraju od svoje osnovice. Od papira prema disku, zidu i ekranu.¹⁶⁷ Ako su stari jezici i objave bili granice koje su se prelazile ratom, to su i novi suvremeni mediji. Sead Alić nas uvodi u svijest o globalnim medijskim ratovima: „No globalnim ratom s pravom se može nazvati i medijski rat koji svakodnevno otvara nova ratišta i na poprišta ubacuje sve strašnija (lijepo dizajnirana) oružja. O takvom ratu govorimo kada pišemo o povijesnoj paraleli autoritarnosti oca, »Boga-oca«, »svećenika-politi- čara« i »masmedijskog propovjednika« masmedijskog zatvora bez zidova“.¹⁶⁸

Pitanje odnosa Boga i tehnike, boga i medija, pokazuje se sve važnijim.

¹⁶⁶ Regis Debray, Uvod u mediologiju, Clio, Beograd, 2000. str. 96.

¹⁶⁷ Regis Debray: God, An Itinerary, Verso, London, 2004. str. 70.

¹⁶⁸ Sead Alić: Globalno ratište i glasovi iz pustinje, Filozofska istraživanja, Zagreb, 2016.

The Media mediation of God

Abstract

The place and role of Regis Debraya in creating a realistic picture of media and media mediation - are not well known in our philosophical media circles, or circles of particular media theories. Particularly in his teaching is his understanding and explanation of the technological assumptions for the emergence of such phenomena as, for example - God. The interest in his media analysis is particularly important in the times when God is killing loving and massacring humanity. The idea of this paper is to ask for the foundation of such an approach, to show its method and to try to determine its boundaries.

Regis Debray has come as a powerful new ground in the conversation of philosophy with theology, critical thoughts with ideological interpretations.

Key words: *Regis Debray, media, media mediation, god, philosophy.*